

Teologický seminář Církve adventistů sedmého dne

Dílčí práce

Jan Caldr

**Vlastní reflexe knihy R. Říčana:
Dějiny Jednoty bratrské**

Církevní dějiny v Čechách a na Moravě

Mgr. Jiří Piškula Th.D.

Sázava
2010

1. Kořeny

První kapitola popisuje návaznost Jednoty na předchozí české reformační hnutí. Autor nejprve rozebírá příčiny a východiska vzniku reformace v Čechách v předhusitském období, kdy jako hlavní příčinu uvádí „*především porušení církve v jejích mravech*“. Zajímavým postřehem je, že dřívější protesty proti zesvětštění církve (valdenští) narážely na myšlenku jediné církve vedené z Říma. Většina národa se hrozila sektářství a tak snaha o reformu se stala snahou po nápravě celé církve. Volání po změně bylo zvláště posíleno eschatologickou zvěstí o příchodu Pána, který „*přijde k soudu, k dovršení svého panování, k docelení svého smilování, k nápravě lidských věcí i k očistění církve*“.

Při uvedení do situace autor použije silný výrok: „*Česká reformace se rodí pod tlakem Božího slova a soudu, jemuž: bude podrobena všeliké tělo. Slovo Hospodinovo je břemenem i příčinou k radosti a výzvou k akci těm, kdo uslyšeli: ‚Naplnil se čas, a přiblížilo se království Boží. Čiňte pokání a věřte evangeliu.‘* ‘Mar. 1, 15. Slovo Boží - to je slovo Krále, jenž přichází, aby požádal počet z vladařství od malého i od velikého, od církve celé.“ To je východiskem naší reformace. Náprava má být provedena kázáním Božího slova.

Po rozboru situace autor vyjmenovává významné osobnosti: Milíče z Kroměříže, Konráda Waldhausera, Matěje z Janova., Tomáše Štítného, Jana Husa a Jana Viklefa. Dále se věnuje husitským stranám, jejich rozdílům, ale i společným východiskům (Čtyři pražské artikuly). Po Lipanech (1434) přišla doba kompaktát, postupného (i mravního) úpadku církve, v jejímž čele stál umírněný Rokycana. V té době vznikaly různé skupiny věřících s tímto stavem nespokojených. Zdá se mi, že mezi těmito skupinami převažoval vliv někdejších táborů. Jako významní členové jsou jmenováni Petr Payne, Martin Lupáč, Jakub z Divišova, Jan Opočna, kroměřížský kněz Štěpán a i Petr Chelčický.

2. Učitelé

Druhá kapitola se zaměřuje na dva duchovní otce Jednoty – Jana Rokycanu a Petra Chelčického.

Rokycana si ve svých kázáních stýská nad stavem utrakvistické církve. Podle něj „*skutečný křesťan je tak řídký, jako jelen se zlatými parohy*.“ A přece se „*pod jeho kazatelnou*“ našli lidé, kteří jeho slova brali vážně. Vynikal mezi nimi Rokycanův (zřejmě) synovec Řehoř. Opět je vidět jakou moc má kázání Božího slova. Avšak zdá se mi, jako by Rokycana svá kázání bral spíše jako postesknutí a ani se nenadál jejich účinku. Svázán starostmi a odpovědností o církev jako celek, nevydal se cestou Řehoře a jeho druhů, ale odkázal je na Petra Chelčického.

Petr byl svým učením blízký táborům, ale ani to mu nezabránilo v jejich kritice. Zvláště se lišili v pojetí večere Páně a světské moci. „*Chelčický byl z hloubi pohoršen, když se husité chopili zbraně na obranu zákona Kristova a když mistři toto jednání schválili. Byl tehdy v Praze a byl svědkem vítězství Žižkových. Nicméně kladl universitním mistrům otázku, zda mohou svůj výrok zdůvodnit Novým Zákonem a odešel z města s protestem proti zabijedům, klada tím větší důraz na boj duchovní ve smyslu Efez. 6.*“ Nedovolává se světské moci k ochraně práva. Kristův lid vidí jako „*mizivou menšinu ve světě*“. Tímto svým pojetím významně ovlivní budoucí Jednotu.

Co bych na Chelčickém vyzdvihl nejvíce, je jeho „*nesmlouvavý biblismus*“. Neuznává jiné normy a jiné zdroje pravdy, Písmo je mu autoritou nejvyšší, jako zjevení Boží vůle. „*Boha zná v Kristu, plném lásky, jenž i lidem uložil, aby se milovali.*“

3. Počátky

Tato kapitola popisuje vznik prvního bratrského sboru (jaro 1458 v Kunvaldu) a oddělení Jednoty od stávajících církví zřízením si vlastního kněžského úřadu. Jednota se nachází ve zvláštní době. Papež Pius II. odvolal basilejské články¹, ale král Jiří z Poděbrad tím více trval na jejich platnosti a dbal, aby Čechům nemohlo být vytýkáno jejich nedodržování.

Tak se Bratři stávají „*disidenty*“ a dochází k prvním zatčením. Začínají si klást otázku, můžou-li být spojení s církví pronásledující vyznavače pravdy. Jestliže Chelčický „*přestával na odporu ke kněžím mravně špatným a doporučoval raději zůstat bez kněze, u Řehoře roste myšlenka na nový kněžský řád.*“ R. 1464 vyhlásili Bratři modlitby s postem, aby Bůh zjevil, zda již je skutečně čas k odloučení od římského řádu a ke zřízení vlastního kněžství. K doptání po Boží vůli bylo také podle biblického příkladu použito losu – vyšel kladně.

Dne 26. března 1467 si Bratři zvolili tři kněze! Je zajímavé sledovat, jak vyšli vstříc těm, kteří pochybovali, lze-li ustanovit vlastní kněze bez vztahu ke kněžské posloupnosti. B. Michal, kněz římsky svěcený, se nechal vysvětit nejstarším valdenským knězem – poté přenesl svá svěcení (římské i valdenské) na nově zvolené bratrské kněze. Tím si Bratři zřídili vlastní kněžský úřad s ujištěním, že je založen na příkladu apoštolské církve a na zjevené Boží vůli. Přijali zásadu, že není zásadního rozdílu mezi knězem a biskupem.

Dosah této události byl veliký.

4. Staří Bratři

Akt vysvěcení vlastních kněží byl v té době pokládán za zločin hodný trestu smrti – však pronásledování na sebe nechalo dlouho čekat. Rokycana rozeslal list proti Bratrům, varuje před nimi jako před odštěpenci a vyjmenovává jejich odchylky. Zde mne zaujala zmínka o tom, že Bratři znovu křtí dospělé. To ukazuje na odhodlanost a zásadovost Bratří – a opět je to pro tehdejší společnost hodno trestu smrti!

R. 1485 byl v zemi uzavřen náboženský mír (1512 prodloužen natrvalo), který zaručoval rovnoprávnost katolíkům i utrakvistům a platil i(!) pro poddané. Na Bratry se ovšem tato smlouva nevztahovala, nadále byli pokládáni za nežádoucí sektu bez zákonné ochrany. Sami sebe Bratři vnímají jako menšinu jdoucí cestou utrpení, „*cestou ouzkou Kristovou*“, společenství poutníků do nebeské vlasti. „*Cesta poutnické církve není vábná světu. Je to však bohatá cesta trpělivého vyznávání a ctnostného života, bez bázně před utrpením.*“

¹ kompakтата byla podle něj jen pro generaci, které byla povolena

5. Na přechodu

Nyní jsme svědky zápasu mladé Jednoty, kdy řeší vztah „dobrých skutků“ a Boží milosti, což je ve skutečnosti zápas mezi Písmem, jeho neustálým promýšlením, a učením „*otců zakladatelů*“. S růstem Jednoty se objevily další otázky. Je správné stranit se měst a veřejné správy? Jaký bude další vztah k pánům, kteří se ucházejí o členství? Je opravdu nutné žádat po nich, aby se při vstupu do Jednoty zřekli správy poddaných? Do hledání řešení těchto otázek se začíná vkládat nově i B. Lukáš. Podle něho jen „*obětování Syna Božího je základem církve. Bez této jeho mrtvosti, a zasloužilé jeho milosti a spravedlnosti účasti, žádné utrpení a sebezapření ani zasloužení užitku spasitelného neučiní*“ [Bárka, 1493].“

Čtenář s bázní a napětím sleduje vývoj a hledání řešení těchto otázek. Sněm v Brandýse nad Orlicí (1490) se vyslovuje pro kladný vztah k světské moci, avšak jeho rozhodnutí je později anulováno Úzkou radou, aby se nový sněm v Rychnově (1494) znovu vrátil k brandýskému usnesení. R. 1495 prohlásila Úzká rada a další bratři, že se nadále nechtějí dát „poutat“ spisy B. Řehoře. Na názorech B. Řehoře „*nelze trvat po nabytých zkušenostech, v nových okolnostech a při lepším poznání Písma. Spisy patriarchy Jednoty nemají v ní již platit jako závazné. Je třeba kontrolovat je Písmem.*“

Tímto krokem se Jednota neodvrací od svých průkopníků, ale staví je pod světlo Písma. Reformační zásada „pouze Písmo“ je potvrzena!

6. Přebudování Jednoty

Šestá kapitola se převážně zabývá nově promýšlenými (B. Lukáš) vnitřními řády Jednoty. Velmi mne zaujalo, jak a kam až Bratři domýšleli zvěst evangelia. Ještě více mne však oslovila otázka po základu Jednoty, žel že jí autor věnoval daleko méně prostoru než zmíněným řádům. B. Lukáš nově promýšlí, proč se Jednota oddělila od husitské církve a ustavila si vlastní kněze. Lukáš poukazuje nejen mravní nedostatky husitských kněží, ale i na rozdíly ve víře a v zaměňování živé víry se „*zevnějšími úkony*“ (zvl. u katolické církve). Poukazuje na snahu nalézt církev, „*ve které by se dala pravá služba evangeliem a svátostmi podle zákona Kristova a příkladu první církve.*“ A protože tato snaha byla marná, došlo k ustavení vlastních kněží.

Použitý pramen:

ŘÍČAN, Rudolf. *Dějiny Jednoty bratrské*. 1. vyd. Praha : Kalich, 1957.